

<https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=3559960>

Van, Men. "Pro nebezpeku poserednosti v kulturi" [On the Danger of Mediocrity in Culture]. <https://ukrainian.cri.cn/141/2015/02/12/2s38405.htm>

Volodkina, M. V. "Suchasni problemy proektuvannia orhanizatsiinykh struktur upravlinnia" [Modern Problems of Designing Organizational Management Structures]. *Formuvannia rynkovoi ekonomiky*, no. 23 (2010): 127-134.

УДК 332.1:339.37

JEL Classification: I31; L81

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-2-220-226>

РОЛЬ РИТЕЙЛУ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ КРИТЕРІЇВ У СИСТЕМІ ЖИТТЄЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСЕЛЕННЯ КРАЇНИ

© 2025 КИЗЛЮК О. А.

УДК 332.1:339.37

JEL Classification: I31; L81

Кизлюк О. А. Роль ритейлу для формування критеріїв у системі життєзабезпечення населення країни

Метою пропонованої статті є постановка важливої проблеми розвитку торговельної діяльності в сучасних умовах, пов'язаної із формуванням у її складі нового, поки ще чітко не означеного в теорії та методології об'єкта – ритейлу – як життєзабезпечувального компонента. Теоретичну та методологічну основу досліджень становлять наукові праці та розробки вітчизняних і зарубіжних фахівців, що аналізують параметри функціонування внутрішньої торгівлі та системи життєзабезпечення населення. У процесі дослідження було використано методи системного аналізу економічних явищ. У результаті аналізу теоретичних положень пропонується трактувати систему життєзабезпечення як раціональний устрій життя та діяльності населення з використання всіх доступних ресурсів, у якому задовольняються його основні потреби та інтереси, зберігається та підтримується прийнятний рівень власних доходів та споживання на невизначено тривалий термін, а також забезпечуються сприятливі умови життєдіяльності. Представлено структурний склад системи життєзабезпечення населення країни. У статті вирішено завдання щодо наукового обґрунтування теоретичних засад і положень формування критеріїв життєзабезпечення населення в аспекті виконання функцій роздрібною торгівлею в сучасних умовах в Україні. Запропоновані такі критерії життєзабезпечення: безпечність і надійність для споживача; повнота задоволеності потреб; доступність товарів; соціальна орієнтація (ініціативність в соціальних проєктах); стійкість в екстремальних умовах. Перспективним напрямом подальших наукових досліджень у цій площині є розробка науково-методичного інструментарію кількісної оцінки впливу показників ефективності роздрібною торгівлею на кількісні показники життєзабезпечення населення на основі економіко-математичного моделювання та статистичних оцінок.

Ключові слова: життєзабезпечення населення, роздрібна торгівля (ритейл), критерії життєзабезпечення.

Рис.: 3. **Бібл.:** 16.

Кизлюк Олександр Анатолійович – аспірант кафедри підприємництва, торгівлі і логістики, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» (вул. Кирпичова, 2, Харків, 61002, Україна)

E-mail: Alkizluk@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-4295-2630>

UDC 332.1:339.37

JEL Classification: I31; L81

Kyzliuk O. A. The Role of Retail in the Formation of Criteria for the Life Support System of the Country's Population

The aim of the proposed article is to address an important issue concerning the development of trade activities under modern conditions, linked to the emergence of a new, yet not clearly defined object in theory and methodology – retail – as a life-supporting component. The theoretical and methodological foundation of this research is based on the scientific works and developments of both domestic and foreign specialists analyzing the parameters of the functioning of domestic trade and the life support system of the population. In the course of the research, methods of system analysis of economic phenomena were used. As a result of the carried out analysis of theoretical provisions, it is suggested to interpret the life support system as a rational arrangement of life and activities of the population utilizing all available resources, ensuring that its fundamental needs and interests are met, and maintaining an acceptable level of income and consumption for an indefinite period of time, also providing favorable conditions for life activity. The structural composition of the life support system of the country's population is presented. The article addresses the problem of scientific substantiation of the theoretical foundations and provisions for forming the criteria for the life support of the population in relation to the functions of retail trade under modern conditions in Ukraine. The following criteria for life support are proposed: safety and reliability for the consumer; completeness of satisfaction of needs; accessibility of goods; social orientation (initiative in social projects); resilience in extreme conditions. A promising direction for further scientific research in this area is the development of scientific and methodological tools for the quantitative assessment of the impact of retail trade efficiency indicators on the quantitative indicators of population life support based on economic and mathematical modeling and statistical assessments.

Keywords: life support of the population, retail trade, life support criteria.

Fig.: 3. **Bibl.:** 16.

Система життєзабезпечення населення на державному рівні в загальному сенсі передбачає реалізацію соціально-економічних інтересів громадян країни. Дослідження системи життєзабезпечення населення є об'єктивно необхідним для нашої країни, в якій, з одного боку, здійснюється перехід до нових глобальних мегатрендів, а з іншого боку, відбуваються військові дії, які ставлять на перший план не тільки досягнення певних стандартів якості життєдіяльності, а й забезпечення первинних потреб населення в умовах небезпеки.

На сьогоднішній день роль роздрібної торгівлі (ритейлу) в життєзабезпеченні населення країни в цілому та її регіонів складно переоцінити. Адже саме роздрібна торговельна мережа забезпечує населення товарами і послугами, виконуючи, поряд із торговельно-економічними, також і соціальні функції.

Дослідженням теоретичних основ поняття «життєзабезпечення населення» присвячені роботи українських вчених: Ляшка Я. О., Маркової С. В., Лупака Р. А., Кузьминчук Н. В., серед зарубіжних – Scoones I. Реалізація соціальної функції ритейлу розглянута в роботах Гальків А. І., Демчишин М. Я., Гришук Д. В., Шпильової Ю. Б., Данило С. І. та ін. Дослідження літератури в цьому напрямі дозволило виділити основні характеристики життєзабезпечення населення та параметри його ідентифікації. Проведений аналіз джерел дозволяє застосувати їх як інформаційну основу для визначення функцій роздрібної торгівлі в аспекті досягнення критеріїв життєзабезпечення з метою формування теоретичного базису дослідження.

Метою пропонованої статті є постановка важливої проблеми розвитку торговельної діяльності в сучасних умовах, пов'язаної із формуванням у її складі нового, поки ще чітко не означеного в теорії та методології об'єкта – ритейлу – як життєзабезпечувального компонента, орієнтованого на досягнення високих стандартів життя та масове обслуговування населення в місцях його проживання в умовах високого рівня турбулентності та невизначеності безпекового середовища нашої країни.

В практиці управління економікою України зміст поняття «життєзабезпечення» до поточного часу пов'язується в основному:

- ✦ по-перше, з ліквідацією наслідків надзвичайних ситуацій (НС). Так, «сутність життєзабезпечення населення полягає в створенні умов, спрямованих на підтримку збереження людей, їх здоров'я та працездатності. Основною метою життєзабезпечення населення є задоволення моральних, фізіологічних та матеріальних потреб людей в умовах НС техногенного, природного характеру та в особливий період» [1];
- ✦ по-друге, із формуванням життєзабезпечення муніципальних утворень (газопостачання, водопостачання та водовідведення, електропостачання та ін.) [2, с. 42–45; 3].

Тобто, в основному поняття «життєзабезпечення» пов'язано із функціонуванням економіки в режимі НС і, як правило, регламентується нормативно-правовими актами.

Відповідно до специфіки обраної теми звернемося до поняття життєзабезпечення населення країни/регіону/територіальної громади.

Великий тлумачний словник [4] трактує життєзабезпечення «як забезпечення нормальної життєдіяльності в конкретних умовах».

У Фармацевтичній енциклопедії [5] таке визначення: «враховуючи те, що економіка є системою життєзабезпечення людей та суспільства, то за своєю спрямованістю усі економічні процеси мають соціальні аспекти. Тому соціальну економіку можна розглядати також як *економіку соціальної сфери*, яка визначається загальними категоріями економічної теорії – виробництво, розподіл, обмін та споживання матеріальних благ, і функціонує з урахуванням загальних та специфічних принципів, які є обґрунтованими, перевіреніми на практиці положеннями про форми та методи економічної діяльності підприємств».

Оцінка умов та ознак досягнення життєзабезпечення населення в широкому сенсі пропонується вченими Шпильовою Ю. Б. і Царук І. М. [6] таким чином: «високий рівень життєзабезпечення населення залежить певною мірою від розробки і практичної реалізації теорії, методології, програми соціально-економічного розвитку суспільства на тривалий період часу і містить сукупність факторів, процесів і результатів відтворення, що безпосередньо орієнтовані на задо-

волення різноманітних потреб населення країни в цілому та її регіонів».

Одним з найбільш фундаментальних вітчизняних досліджень системи життєзабезпечення населення країни є роботи Ляшка Я. О. [7, с. 17–23; 8, с. 32–33], в основі яких розгляд національної моделі в системі моделей життєзабезпечення населення. «Модель добробуту представлено як систему життєзабезпечення – відтворення фізичних сил індивіда, його соціалізації як суспільної істоти та соціальної компенсації малозабезпеченим категоріям населення – що містять п'ять елементів:

- ✦ систему забезпечення життєдіяльності населення;
- ✦ систему забезпечення матеріальних потреб населення;
- ✦ систему забезпечення духовних потреб населення;
- ✦ систему забезпечення інтелектуальних потреб населення;
- ✦ систему соціального захисту».

Так, одним із ключових компонентів є система забезпечення життєдіяльності та матеріальних потреб населення як ключовий чинник вирішення питань забезпечення населення, в першу чергу, предметами першої необхідності. Як відомо, роздрібна торговельна мережа відіграє в цьому не останню роль.

Кузьминчук Н. В. [9, с. 138–141] потенціал життєзабезпечення населення регіону розглядає як сукупність економічних видів діяльності, які надають блага населенню; сутнісне підґрунтя до оцінки потенціалу життєзабезпечення населення представляє через формування певних цілей: забезпечення збереження та накопичення демографічного потенціалу; покращення фізичного потенціалу населення; підвищення ефективності формування та використання потенціалу здібностей і знань; досягнення соціальної стабільності, що визначає майновий потенціал населення.

Розглядаючи систему життєзабезпечення на рівні підприємства, Маркова С. В. пропонує таке визначення: «під життєзабезпеченням підприємства будемо розуміти раціональне функціонування та діяльності з використанням всіх доступних ресурсів, які дозволяють йому досягати поставлених цілей (на всіх рівнях управління) на рівні не нижче середніх показників, що склалися в конкурентному середовищі» [10].

Серед зарубіжних дослідників одним із концептуальних досліджень в сфері життєзабезпечення є робота Scoones I. [11], який трактує це поняття таким чином: «життєзабезпечення включає

можливості, активи (як матеріальні, так і соціальні ресурси) і діяльність, які необхідні для забезпечення засобів до існування. Життєзабезпечення є стійким, коли воно може справлятися зі стресами та потрясіннями, а також зберігати свої можливості та активи як зараз, так і в майбутньому, не підриваючи при цьому базу природних ресурсів».

Розуміння рамок стабільного життєзабезпечення автор надає таким чином (рис. 1). Ліва частина рисунка показує, як контекст уразливості впливає на активи життєзабезпечення жителів – позначено п'ятикутником. Активи життєзабезпечення також залежать від зовнішньої політики, інститутів та процесів. Стратегії життєзабезпечення різних категорій домогосподарств формуються їхньою базою активів і політикою та інституційним контекстом, в якому вони живуть. «Інституціональна теорія розглядає організацію як невід'ємну складову оточення; відповідно до цієї гіпотези, між організацією та її оточенням існує стійкий взаємозв'язок» [12, с. 243–271]. При цьому «... розвиток організації є дзеркальним відображенням економічних і соціальних норм середовища, у якому вона працює, тобто зміни в навколишньому середовищі викликають реакції, які підвищують її ефективність. Це проявляється у зміні асортиментної матриці, цінової політики, логістики» [13].

Результати життєзабезпечення різних типів домогосподарств залежать від контексту вразливості – схильності людей до несподіваних потрясінь – та їхньої здатності протистояти потрясінням, яка залежить від їхньої бази активів.

Підсумовуючи вищенаведені положення, систему життєзабезпечення можна трактувати як раціональний устрій життя та діяльності населення з використання всіх доступних ресурсів, у якому задовольняються його основні потреби та інтереси, зберігається та підтримується прийнятний рівень власних доходів та споживання на невизначено тривалий термін і забезпечуються сприятливі умови життєдіяльності.

Система життєзабезпечення включає найбільш важливі для підтримання життя сфери виробництва матеріальних та інших благ, що дозволяють соціуму більш менш комфортно відтворюватися в конкретних природно-територіальних умовах. Структурно будь-яку сферу життєзабезпечення можна розглядати у складі (рис. 2). Так, складовими системи життєзабезпечення виступають: ресурси, їх кількісні та якісні характеристики, суб'єкти та об'єкти діяльності та відносин, інститути, процеси, види та напрями діяльності та підсистеми.

Як зазначено в роботі С. Данило, специфіка та роль роздрібно́ї торгівлі в структурному складі

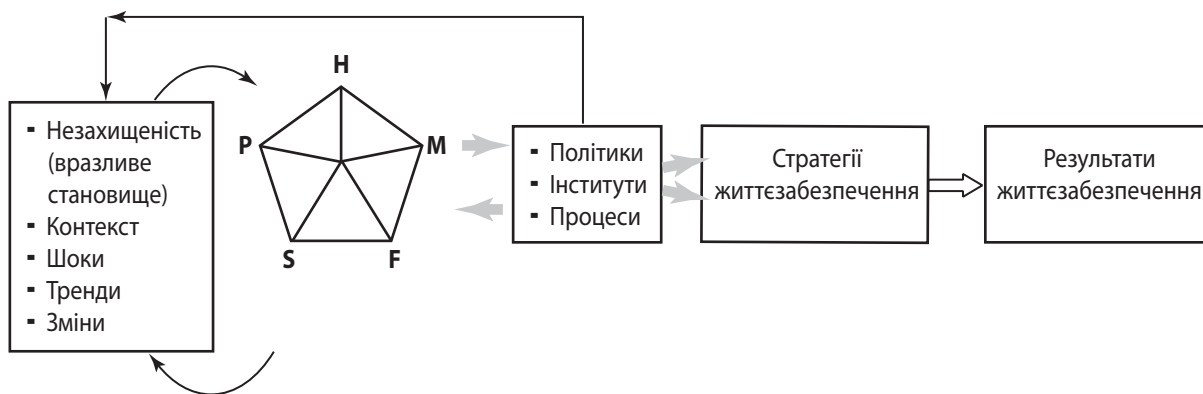

Рис. 1. Модель стабільного життєзабезпечення населення

Примітка: Н – людський капітал; М – природний капітал; F – фінансовий капітал; S – соціальний капітал; P – фізичний капітал.

Джерело: складено за [11].

Складова	Характеристика
Ресурси та їх кількісні та якісні характеристики	трудові, матеріальні, фінансові, капітальні, інформаційні
Суб'єкти та об'єкти діяльності та відносин	підприємства (фізичні та юридичні особи)/їх структурні підрозділи, населення країни/регіону
Інститути	уособлені сукупності правил та норм, що регулюють індивідуальну та колективну діяльність
Процеси	управління, виробництво, розподіл, споживання матеріальних та інших благ
Види та напрями діяльності	житлове і комунальне господарство, система побутового обслуговування населення, роздрібна торгівля, освіта, культура і мистецтво, охорона здоров'я, фізична культура і спорт
Підсистеми життєзабезпечення система суспільного виробництва	- система організації суспільного обміну (сукупність зв'язків виробників та споживачів благ та предметів обміну); - система суспільного управління та безпеки; - система регулювання середовища проживання; - система охорони здоров'я; - система освіти; - системи регулювання праці та трудових відносин; - система соціального страхування та забезпечення; - система соціального захисту

Рис. 2. Структурний склад системи життєзабезпечення населення країни

Джерело: сформовано автором за [6; 10; 11].

системи життєзабезпечення в самому загальному сенсі «... має свої особливості, що зумовляють як характер її розвитку, так і специфіку відносно регулювання. Це, зокрема, важлива системоутворююча роль у налагодженні міжфункціональних, міжгалузевих, міжсекторальних зв'язків; вплив на розвиток внутрішнього споживчого ринку, задоволення

споживчих потреб населення і належного рівня якості життя; важлива соціальна зорієнтованість; екстенсивне зростання шляхом розбудови об'єктів торгівлі; взаємозв'язок з інвестиційним середовищем регіональних економічних комплексів та розвитком малого бізнесу; упровадження інновацій; активна участь громадського сектору; висока вза-

ємозалежність із розвитком малого підприємництва» [14].

Базуючись на роботах Данило С. І. [14], Гальків Л. І., Демчишин М. Я., Грищук Д. В. [15], а також на нормативно-правовому забезпеченні з організації торгівлі [16], функції роздрібно торгівлі розглянуто як життєзабезпечувальні компоненти, орієнтовані на досягнення таких критеріїв: безпечність і надійність для споживача, повнота задоволеності потреб, доступність товарів, соціальна орієнтація (ініціативність у соціальних проєктах), стійкість в екстремальних умовах.

Таким, чином представлено теоретичний базис ролі ритейлу у формуванні критеріїв у системі життєзабезпечення нашої країни (рис. 3).

ВИСНОВКИ

Розгляд соціальних функцій роздрібно торгівлі в аспекті системи життєзабезпечення населення країни дозволив сформувати відповідні його критерії, а саме: безпечність і захищеність споживача, задоволеність потреб, доступність продукції, соціальна орієнтація, збереження здоров'я та життя споживача.

Перспективним напрямом подальших наукових досліджень у цій площині є розробка науково-методичного інструментарію кількісної оцінки впливу показників ефективності роздрібно торгівлі на кількісні показники життєзабезпечення населення на основі економіко-математичного моделювання та статистичних оцінок. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Гудович О. Д., Мазуренко В. І., Соколовський І. П., Онищенко А. І. Основи організації забезпечення життєдіяльності населення у надзвичайних ситуаціях. *Безпека життєдіяльності*. 2024. № 6. С. 37–38. URL: <https://idundcz.dsns.gov.ua/upload/5/3/9/2/4/6/2016nova-biblioteka-zmi-osnjrgan.pdf>
2. Мороз Е. Г. Шляхи та способи активізації інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств сфери водопровідно-каналізаційного господарства України. *Економіст*. 2014. № 3. С. 42–45.
3. Економіко-правові проблеми розвитку великих міст та агломерацій в Україні : монографія / С. В. Богачов, М. В. Мельникова, В. А. Устименко [та ін.]. Харків : НТМТ, 2015. 247 с.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : Перун, 2005. Т. VIII. 1728 с.
5. Соціальна економіка. *Фармацевтична енциклопедія*. URL: <https://www.pharmacencyclopedia.com.ua/article/8468/socialna-ekonomika>

6. Шпильова Ю. Б., Царук І. М. Роздрібна торгівля України: сучасний стан та перспективи розвитку. *Вісник ЖДТУ*. 2014. № 2. С. 227–232. URL: https://library.ztu.edu.ua/e-copies/VISNUK/68_2/227.pdf
7. Ляшок Я. А. Национальная модель в системе моделей жизнеобеспечения населения. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2014. Вип. 48. С. 17–23.
8. Ляшок Я. О. Проблеми розвитку систем забезпечення життєдіяльності населення в Україні: фінансовий аспект. *Соціально-економічні проблеми проблеми адаптації реального сектора в сучасних умовах* : матер. І міжнар. наук.-практ. конф. (м. Ялта, АР Крим, 22–24 травня 2013 р.). Донецьк : Цифрова типографія, 2013. С. 32–33.
9. Кузьминчук Н. В. Оцінка потенціалу життєзабезпечення населення регіону: антропоцентричний підхід. *Регіональна, галузева та суб'єктна економіка України на шляху до євроінтеграції* : матеріали 9-ї Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 19–20 квітня 2017 р.). Харків : ХНУБА, 2017. Ч. 2. С. 138–141. URL: <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/14795bab-503c-4ba7-9119-8abdd566b025/content>
10. Маркова С. В. Економічні аспекти управління життєзабезпечення діяльності промислового підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство»*. 2020. Вип. 34. С. 219–223. DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2020-34-37>
11. Scoones I. Sustainable rural livelihoods: A framework for analysis. unpublished paper. Brighton, UK : University of Sussex Institute of Development Studies, 1998, 22 p.
12. Arnold S. J., Kozinets R., Handelman J. M. Hometown ideology and retailer legitimation: the institutional semiotics of Wal-Mart flyers. *Journal of Retailing*. 2001. Vol. 77. Iss. 2. P. 243–271. DOI: [https://doi.org/10.1016/S0022-4359\(01\)00046-X](https://doi.org/10.1016/S0022-4359(01)00046-X)
13. Корсак В. І. Теоретичні аспекти розвитку роздрібних торговельних організацій та їх значення для регіональної економіки. *Економічний часопис XXI*. 2021. № 5–6. С. 67–70. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/48281/20-Korsak.pdf>
14. Данило С. І. Формування інституційно-економічного механізму регулювання розвитку роздрібно торгівлі на регіональному рівні : автореф. дис. канд. екон. наук : 08.00.05. Ужгород, 2017. 23 с. URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/13324>
15. Гальків Л. І., Демчишин М. Я., Грищук Д. В. Інноваційний імператив розвитку ритейлу як деактиватор ризиків і загроз соціально-економічній безпеці. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2016. № 847. С. 61–68. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/jun/2745/visnyk2016-61-68.pdf>

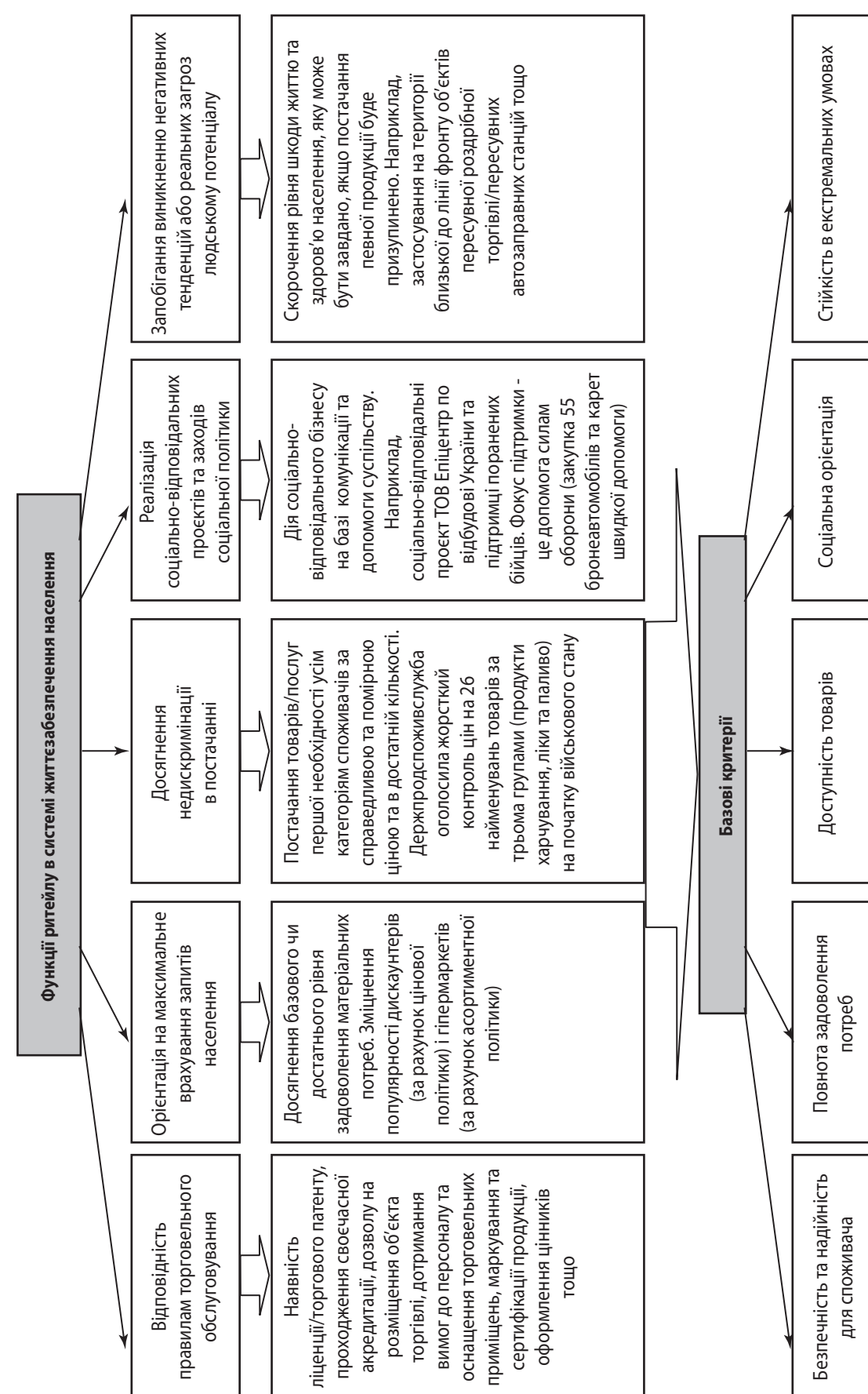

Рис. 3. Базові критерії життєзабезпечувальної функції роздрібно торгівлі

Джерело: сформовано на основі вивчення й аналізу наукової літератури [14–16].

16. Організація роздрібної торгівлі. URL: <https://online.dtkk.ua/2014/special-3/68992>

REFERENCES

- Arnold, S. J., Kozinets, R., and Handelman, J. M. "Home-town ideology and retailer legitimation: the institutional semiotics of Wal-Mart flyers". *Journal of Retailing*, vol. 77, no. 2 (2001): 243-271. DOI: [https://doi.org/10.1016/S0022-4359\(01\)00046-X](https://doi.org/10.1016/S0022-4359(01)00046-X)
- Bohachov, S. V. et al. *Ekonomiko-pravovi problemy rozvytku velykykh mist ta ahlomeratsii v Ukraini* [Economic and Legal Problems of the Development of Large Cities and Agglomerations in Ukraine]. Kharkiv: NTMT, 2015.
- Danylo, S. I. "Formuvannya instytutsiino-ekonomichnoho mekhanizmu rehuliuвання rozvytku rozdrubnoi torhivli na rehionalnomu rivni" [Formation of an Institutional and Economic Mechanism for Regulating the Development of Retail Trade at the Regional Level]. <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/13324>
- Halkiv, L. I., Demchyshyn, M. Ya., and Hryshchuk, D. V. "Innovatsiyni imperatyv rozvytku riteilu yak deaktyvator ryzykiv i zahroz sotsialno-ekonomichnii bezpetsi" [Innovation Imperative of Retail Development as Deactivator of Risks and Threats of Socio-Economic Security]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Lvivska politekhnika»*. 2016. <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/jun/2745/visnyk2016-61-68.pdf>
- Hudovych, O. D. et al. "Osnovy orhanizatsii zabezpechennia zhyttiedialnosti naselennia u nadzvychainykh sytuatsiiakh" [Fundamentals of Organizing the Life Support of the Population in Emergency Situations]. *Bezpeka zhyttiedialnosti*. 2024. <https://id-undcz.dsns.gov.ua/upload/5/3/9/2/4/6/2016nova-biblioteka-zmi-osn-jrgan.pdf>
- Korsak, V. I. "Teoretychni aspekty rozvytku rozdrubnykh torhovelnykh orhanizatsii ta yikh znachennia dlia rehionalnoi ekonomiky" [Theoretical Aspects of Retail Organizations Development and their Importance for the Regional Economy]. *Ekonomichnyi chasopys XXI*. 2021. <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/48281/20-Korsak.pdf>
- Kuzmynchuk, N. V. "Otsinka potentsialu zhyttiezabezpechennia naselennia rehionu: antropotsentrychnyi pidkhid" [Assessment of the Livelihood Potential of the Region's Population: An Anthropocentric Approach]. *Rehionalna, haluzeva ta subiektna ekonomika Ukrainy na shliakhu do ievrointehratsii*. 2017. <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/14795bab-503c-4ba7-9119-8abd-d566b025/content>
- Liashok, Ya. A. "Natsionalnaya model v sisteme modeley zhitneobespecheniya naseleniya" [The National Livelihood Model in the System of Welfare Models]. *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti*, no. 48 (2014): 17-23.
- Liashok, Ya. O. "Problemy rozvytku system zabezpechennia zhyttiedialnosti naselennia v Ukraini: finansovyi aspekt" [Problems of Development of Systems for Ensuring the Life of the Population in Ukraine: Financial Aspect]. *Sotsialno-ekonomichni problemy problemy adaptatsii realnoho sektora v suchasnykh umovakh*. Donetsk: Tsyfrova typohrafiia, 2013. 32-33.
- Markova, S. V. "Ekonomichni aspekty upravlinnia zhyttiezabezpechennia diialnosti promyslovoho pidpriemstva" [Economic Aspects of Life Support Management of Industrial Enterprise Activities]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriya «Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo»*, no. 34 (2020): 219-223. DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2020-34-37>
- Moroz, E. H. "Shliakhy ta sposoby aktyvizatsii innovatsiino-investytsiynoho rozvytku pidpriemstv sfery vodoprovodno-kanalizatsiynoho hospodarstva Ukrainy" [Ways and Methods of the Innovation and Investment Development Intensification of Water Supply and Sewerage of Ukrainian Enterprises]. *Ekonomist*, no. 3 (2014): 42-45.
- "Orhanizatsiia rozdrubnoi torhivli" [Retail Organization]. <https://online.dtkk.ua/2014/special-3/68992>
- "Sotsialna ekonomika" [Social Economy]. *Farmatsevtichna entsyklopediia*. <https://www.pharmacencyclopedia.com.ua/article/8468/socialna-ekonomika>
- Scoones, I. *Sustainable rural livelihoods: A framework for analysis*. Brighton, UK: University of Sussex Institute of Development Studies, 1998.
- Shpylova, Yu. B., and Tsaruk, I. M. "Rozdrubna torhivlia Ukrainy: suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku" [Retail Trade in Ukraine: Current State and Development Prospects]. *Visnyk ZhDTU*. 2014. https://library.ztu.edu.ua/e-copies/VISNUK/68_2/227.pdf
- Velykyi tlumachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy* [Large Explanatory Dictionary of the Modern Ukrainian Language], vol. VIII. Kyiv ; Irpin: Perun, 2005.

Науковий керівник – Гапоненко О. Є.,

кандидат економічних наук, доцент кафедри підприємництва, торгівлі та логістики, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»